Tečaj XIV. **NOVICE** List 5.

gospodarske, obertnijske in národske.

Izhajajo vsako sredo in saboto. Veljajo za celo leto po pošti 4 fl., sicer 3 fl.; za pol leta 2 fl. po pošti, sicer 1 fl. 30 kr.

V Ljubljani v sredo 16. januarija 1856.

Kdaj je dobro teleta rediti, in kako jih rediti, da se krave ne poškodovajo in teleta vendar krepko rastejo?

(Konec.)

Kako se pa tèle počuti, če le mleko pije in nič ne sesá? Ako misliš tèle za meso prodati, mu ne krati mleka, temuč daj mu ga, kar ga spod krave namolzeš, in tèle ne bo nič slabše, ampak včasih še boljše, ker se več namolze, kakor bi tèle, ki kravo preveč vtrudi, sesaje dobilo.

Če si pa tèle za rejo odločil, je pa gotovo boljše, ga prec odstaviti, ko je na svet prišlo. Zakaj? Zato ker

1. tèle samo, od vsake druge živine ločeno, ne dobí ne od krave in ne od drugod škodljive dlake v želodec;

2. ako ima krava že po navadi mastno mleko, in če se ji krepka hrana poklada, je še bolj mastno; to pa je zdravju teletovemu škodljivo. Lahko se pa temu pomaga, ako se kozarec mlačne vode mleku prilije vselej, kader se mu daje piti;

3. začne tèle, ker ga krava ne moti, že v 3. in 4. tednu senó z otavo pomešano krepko vgrizovati in tukaj se mu opoldne zamore le nekoliko mleka v osoljeno mlačno vodo pridjati; tudi je dobro, ako se mu odsihmal vsaki dan nekoliko otrobov dá. Čez 4 tedne pozneje se mu tudi zjutrej in zvečer nekoliko priterguje mleka in mlačne vode prideva, tako dolgo, da poslednjič med mlekom in nekoliko osoljeno mlačno vodo že tèle skorej nič več razločka ne dela, in bi take vode tudi 8 bokalov požlempalo, kar bi mu pa posčivanje nakloniti utegnilo; zatorej se mu je ne smé preveč dajati, in je treba sčasoma slano mlačno vodo z merzlo namestovati;

4. tèle, ki se tako redí, je tako ješče, da bi človek komaj verjel. Tudi ga nič žalost ne tare in po kravi nič ne javka; kar se pa vselej zgodí, kader se tèle pod kravo *) spušča, kjer se, kader se tele odstavi, oba dereta, da ljudém, ki blizo takega hleva stanujejo, ni moč več nočí očí zatisniti. Kaj dobro je za tèle, da se vsaki dan, posebno, kader je že odstavljeno, pol četertinke ure po hlevu poigra in sprehodi. —

Meni znani živinorejec se tako, kakor je tù popisano, v svoji živinoreji obnaša, in če bi on še 10krat večjo kmetijo imel, bi ravno tako ravnal; zato tudi mislim, da se tisti nikakor ne bo kesal, kteri ptujo skušnjo tukaj z lastno poterditi hoče.

Ni še zadosti živini le s pijačo in hrano postreči, temuč je treba tudi ž njo lepo in prijazno ravnati. Če kak naprejpostavljen se vèn in vèn dere nad svojimi podložnimi in gerdo in nepriljudno reží, so oni kaj radi termasti in nagavi; če učnik z učencom le preveč po očimsko ravná, se učenec lahko zbega in spreminí v malopridneža. Pa tudi pri nespametni živini se mnogo mnogo napak najde, kteríh bi celó nič ne bilo, ako bi se do nje lepše in prijazniše obnašanje skazovalo. Če je gospodar togotnež, bo on le malo sreče imel pri živinoreji, in če tak gospodar togotnemu poslu živino zaupa, bo ta kmalo pri živini več škodoval, kakor on na leto zasluži. K blagu ali živini je treba vselej krotkega in brezstrastnega posla, ki ima veselje do blaga in usmiljenje z živino. Priden gospodar pa lahko posla spozna, ako mu je mar, kar Angleži pravijo: „Gospodarjevo oko vola debelí“. Skerben gospodar dá, posebno kader se živina v hlevu kermi, jo vsaki dan štrigljati in tudi teleta z ojstro kertačo česati, kadar so odstavljene. Če se živina raduje in se veselo nastavlja in ponuja hlapcu, ko se ji s štrigljom približuje, je to obilna hvala za-nj; kadar se pa ona jame tresti, nepokojna biti in se umikovati, kadar hlapec česalo v roke vzame, že to spričuje, da bo tak hlapec malo pri živini koristil. Omikane gospé se s svojim kužetom pogovarjajo, jezdec s svojim konjem kramlja, in konj z glavo prijazno kima in se s svojim jezdicom ponaša, da je kaj. Bo le kdo dobremu poslu zameril, če se on lepo pogovarja z nedolžno živinico? Poznam gospodarja, ki je dal junice v redu s štrigljom česati, in kadar so začele pripuščati, je ojstro prepovedal, da ne smé nihče jih po vimenu ošlatovati, dokler se ne otelijo. Pri tistih junicah je vime celó malo bilo oteklo, in ker se je vedno lepo ž njim ravnalo, jih je dekla, ko je začela molsti, z rahlo besedo umirila in ni bilo nič sitnosti ž njimi. Nekteri pa svojega živinčeta nikdar ne osnaži, in kadar pervesnica začne pripuščati, jo kmalo ta kmalo uni za vime tipa, misleč, da jo s tem privadi in da se bo pustila rada molsti. Iz tega uzroka pa živinčetu vime oteče, da je groza; nespametni ljudjé kravo tepejo, ki zavolj bolečin se ne dá molsti in jo tudi poslednjič v spono denejo *), da se poslednjič te kazni navadi, ter se nikdar drugač ne pustí molsti, kakor če na treh nogah stojí. Včasi pa tudi zvečer dekla pozabi spone rešiti, in jo zjutrej najde na treh nogah stati, kjer čaka, da jo dekla pomolze in spone reši. V takih okolišinah se pač ne vé, komu bi se smel um prisoditi: zarobljencu ali živini ali nobenemu? Križnogorski.

*) Semtertje tudi ljudje, kadar mesar po tèle pride, mu glavo oskubejo in dajo kravi telečjo dlako med kruhom požreti, da po teletu preveč ne muka. Prečudno zdravilo iz vražnih zakladov!! Pis.

*) V tistih krajih, kjer ljudje s kravami malo usmiljenja ímajo, je ta napčnost tako znana, da že kupci, krave kupovaje, barajo: ali ni krava sponarca. Da takemu gospodarju živinoreja po rakovo napreduje, pač ni čuda; saj živína kmalo spozna svojega dobrotnika in mu je hvaležna; ona pa tudí svojega rabeljna čerti in se nad njim pogostoma mašuje. Naj boljše zdravilo bi pa za neusmiljenega gospodarja bilo, ga tudi tako v spono djati, da bi mogel stati saj eno uro na eni nogi, drugo pa skerčeno deržati. Pis.

Pametnik za vsakega gospodarja, ki ima kaj živine.

Profesor Stöckhardt, kteri sloví po vsem svetu zato, ker prav na drobno dokazuje naj imenitniše resnice kmetijstva, je natanko dokazal veliko vrednost gnojnice, ktero večidel gospodarjev tako malo obrajta.

Da si pa vsak gospodar dobro zapomni to veliko vrednost in da noben dan je ne pozabi, svetuje slavni mojster kmetijstva, naj si vsak priden gospodar napravi dve tablici, eno naj pribije na vrata pri hlevu, drugo na dvorišne vrata.

Na uno naj zapiše sledeči pametnik:

Vsaka krava ti napravi vsaki dan za poldrugi groš scavnice!

Na to pa:

Z vsakim vedrom gnojnice ti uide deset srebernih grošev iz dvorišča!

Za obertnijstvo.

(Svečarjem, bolje in lepše lojene sveče narejati), priporoča časnik „Chem. tech. Mitth.“ sledečo znajdbo: Ravno ko se loj topí, naj mu primeša svečar svinčenega sladkora (Bleizucker) v taki primeri, da na 1000 funtov (ali 10 centov) loja 7 funtov svinčenega sladkora pride. Čez nekoliko minut naj se zmanjša vročina vendar le za toliko, da loj še zmiraj raztopljen ostane; potem naj se 15 funtov v prah zmletega kadíla (Weihrauch) in pa 1 funt terpentinovega olja med vednim mešanjem loja počasi pridene. Loj naj se tako dolgo na vročem ima, da se vsa nesnaga, ki jo ima kadílo v sebi, na dno vsede; zgodí se to v malo urah. Na to vižo se naredé veliko lepše in bolje sveče od navadnih. Zakaj? Zato ker svinčeni sladkor sterdi loj; da se še bolj sterdi, pomaga tudi kadílo, ktero zraven tega še storí, da sveče, kadar goré, prijetno dišé. Na to vižo vlite sveče ne kápajo in so v tem stearininim (Apolovim in Militovim) podobne. — Kar pa tiče razmero svinčenega sladkora, kadíla in terpentinovega olja, ni ravno treba, da bi se svečar prav natanko deržal po meri, ki smo jo zgoraj povedali; če več teh dodajkov vzame, bolj terd bo loj; če manj, bo pa manj terd.

Nova postava za obertnike in rokodelce še od druge strani.

Hvale vredna je nova postava, ki se pričakuje za obertnike in rokodelce, tudi v tem, da tudi ženstvu se bojo svobodno prepustile vse take rokodelstva, od kterih se po ti postavi ne bo terjalo, da se ima obertnik ali rokodelec s posebnimi spričbami skazati, da se jih je izučil. Po tem takem bojo mojškre in šivarice vprihodnje rešene tega jarma, da so mogle dozdaj le za majhno dníno na dan šivariti in si včasih svoj kruh še na drugo nepošteno vižo služiti. Po novi postavi bo zamogla vsaka ženska ravno tako krojačica (žnidarica), rokovičarica itd. biti kakor možki, in če bo odrajtala predpisani davek, bo ravno tako očitno svojo delavnišnico imeti smela kakor dozdaj krojači, rokovičarji in izdelovavci vsake druge šivane robe.

Natoroznanstvo in ljudska omika.

Spisal Šimen Šubic na Dunaji.

4. pismo.

Ozrimo se na obertnijo, in skusimo se prepričati, kako bi ona brez natoroznanstva obstala? Vsak je že slišal, kaj so fabrike, in kdor je le količkaj po svetu pogledal, vé, kako potrebne so nam fužine. Kakor kmetovavec brez kovačnice opraviti ne more, tako tudi ni mogoče, da bi ljudstvo opravljalo svoje opravila, ako bi mu ne šle fabrike na roke. V fabrikah se obdelujejo rudnine vsake sorte pa tudi živalske stvarí; vsaka svoje delo prevzame in ga pripravlja obertnikom za rabo. Kar je večega in težjega orodja, se naredí v fabrikah; iz njih izdelavajo rokodelci potrebne naprave, ki jim dela zlajšujejo; iz njih dobiva vojaški stan svoje orožje; po velicih mestih napravlja fabrika gaz, ki razsvetljuje celo mesto in boljša svečava, ki jo imamo, pride iz njih; one nam dajo steklino za naše oknja, pa nas tudi oblačijo. V kratkem: fabrike pripravljajo sirove stvarí, ki jih zemlja dajè, in jih stavijo v tisti stan, da jih človek k svoji potrebi obračati zamore.

Kdo pa dajè fabrikam sirove stvarí? Saj so rudnine po celem svetu raztresene; le po njih sežite, bote rekli, pa namašite ž njimi volkove, spodej pa ogenj naredite, pa bo. Lahko je to rečeno, storjeno pa ne. Kdor bi jim kaj tacega svetoval, bi mu menda koj odgovorili: prijatel, pojdi, pojdi sem, bomo tebe pomašili v volka, da se boš scedil; morebiti ti pride kaj več pameti v glavo.

Rudninstvo in znanstvo zemeljske sostave mora tù na pomoč priti. Rudnine se morajo pred spod hribov skopati. Rudninstvo in kemija te učite še le opravil, ki ti jih je treba. — Rudninstvo, znanstvo rudnin in zemeljske sostave in kemija gonijo tisto silno vreteno, ki vzdiguje iz zemlje sirove stvarí.

Poljodelstvo, obertnija in rokodelstvo pa ne more obstati brez zveze med narodi, ki pripravljajo eni te, drugi druge rečí, vsak po svoji šegi. Če manjka zveze med delavnimi ljudmí, se ne morejo pridelki zamenjevati. Potreba pa sili, da gré eno blago iz dežele, drugo pa v deželo, in to je kupčijsko življenje. Kakor se odpirajo poti za kupčijo, se oživlja poljodelstvo in obertnija, in duh misli na nove pripomočke, kako bi kaj zboljšal in z manjšim trudom napravil, in tako se delajo znajdbe. Poti se morajo odpirati, da odteka in prihaja blago. Kdo ti pa daje te pripomočke na roke? Ali ne vidite železnic po suhem, bark po morji in telegrafov ali hitropiscov, ki prepregajo vse delavne dežele.

Od kod so pa prišli ti čudeži na zemljo? Odkod se je vzel hlapon? Ga saj ni hudič kaki stari babi za copernije podaril, ali ga je morebiti kakošna zamaknjena v sanjah znajdla? On, ki ste mu naproti vpili: „hudič je, bojte se ga!“ on je vas premagal. Navadili ste se voza, ki nima konja; vidili ste, da ostane na ojnicah, če ga le voznač pametno vodi; vi mu izročujete svoje blago in svoje drago življenje mu zaupate. Veseli ste, da je prišla pošast, ki hodi brez nog, ki piha in sope, pa nima nosnic, ki vidi pa nima očí. Kdo ga je pripravil na svet? Kdo drug kot natoroznanske vednosti, napredovanje našega časa, ki ga fizika tako močno podpira.

Zraven urnega hlapona pa stojé stebri, po stebrih so dratovi napeljani, in po dratéh se pogovarjajo ljudjé oddaljenih krajev. Cela Europa z rusko Azijo je že preprežena z njegovimi mrežami, in k letu, če ne spodletí kakor letos, bo že šel čez morje v Ameriko; zvezoval bo dva sveta; na enem koncu bo imel dan, na drugem pa noč in vendar ne bo nikoli spal; vedno bo imel opraviti, kakor že zdaj po Europi komaj potrebam zadostuje.

Kdo je spet bil vzrok, da se je znajdla ta prečudna zveza, ki jo je ljudém tolikanj treba? Spet se nam oglasi fizika, ki je razodela v zadnjih letih bistroumnim možém take skrivnosti.

Običaji štajarskih Slovencov pri snubljenji in svatbah.

Spisal Koloman Mulec.

(Dalje.)

Drugi dan se starašina, kopjaš, godci in vsi gosti, kteri so bliže ženina kot neveste domá, pri ženinu snidejo in kaj malega zajterkvajo. Po zajterku pa se napotijo proti domu nevestnem. Kopjaš pleše pred godci in maha s kopjem (banderom) na vse kraje; za godci gré starašina, ženin in drugi gosti. Vesela igra s streljanjem jih spremlja do nevestinega doma. Tù pridši najdejo vse duri zaperte, v hiši je tiho.

Starašina poterka na okno, pri kterem dever stojí, in pravi: „Hvaljen bodi Jezus Kristus! Ako zlate prebirate ali drobno pšenico, v kraj ju pogernite; k nam se obernite, in nam dajte glas, ki bo za nas in vas“.

Dever popraša: „Od kod in kdo ste vi, da se prederznete mirne ljudí nadlegovati? Kaj bi radi? Kje imate domovnico?“

Starašina odgovorí na to ponižno: „Mi smo dobri ljudje in vas iščemo že dva tedna; zvezda je voditeljca naša;

ustavlja se nad vašim hramom; tù je tedaj zares konec našega popotovanja".

Dever enmalo premišljuje, kar ženina zagleda, ki je bled in žalosten, dokler so drugi vsi veseli. „Kdo je uni le?" vpraša zdaj starašina. Ta mu odgovorí: „To je ženin; mi vsi smo prišli zavoljo njega; priden dečko je, in si išče pridne tovaršice. Da je tukaj taka deklica, se nam vsem dozdeva, ker zvezda je nad tem hramom obstala".

Na to dever vpraša: „Koga ste vi danes najpred srečali?"

Starašina odgovorí: „Tri mogočne kralje, pred kterimi se trese zemlja in nebo, in kteri trije le eden so".

Zdaj se dever bolj prijazno vêde in stavlja starašinu različne zastavice, ktere ta uganiti mora, kakor: „S kolikimi pismenkami se piše sveto pismo?" „Kdo je svete tri kralje kerstil?" Kdo se je rodil pa nikdar umerl ni in tudi na svetu ni?" „Ktero drevó ima dvanajst vej, na vsaki veji trideset odraslikov, na vsakem odrasliku dvanajst belih in dvanajst černih jabelk?" „Ktere duše nimajo življenja?" „Za kteri praznik se nar več derv potrebuje?" itd.

Ako je dever bistroumen mož, kteri je že kaj skusil, si mora starašina dosti prizadevati, preden se mu odpró duri; ako pa to ni, gré lahko po odgovoru na take vprašanje s svojimi gosti v hišo.

Ko se vsi za mizo vsedejo in so židane volje, začne starašina za nevesto popraševati. Kmalo mu pripeljejo v hišo gerdo in našemeno babélo, ktera vesela priskaka v roki jerbas deržeč. On reče: „Ta ni prava". Baba vendar noče pred iti, dokler ji starašina kak dnar ne verže v jerbas. Na to mu pripeljejo svatevce, eno za drugo, naj pred naj mlajšo in manjšo; ker starašina v eno mer terdi: „Ta ni prava", pride k zadnjemu nevesta lepo opravljena; v eni roki hleb kruha in nož, v drugi pa pint vina ima. Ko v hišo stopi reče: „Hvaljen bodi Jezus Kristus", in gré proti mizi, pri kteri se svati gostujejo, postavi pintno sklenico na mizo, kruh pa hipoma razreže v znamenje, da je močna, in da bode lahko gospodinila. Tedaj dá ženinu in svatom vina in kruha. Ako pa ima nevesta tako malo moči, da bi kruha ne mogla na enkrat prerezati, ji ga pred narežejo, da ona tedaj samo nož nastavi in tako hleb razreže. V nekterih krajih pa prinese nevesta ženinu, ko mu jo pripeljajo, bel robec in molek.

Na dan poroke si nevesta prizadeva, da ženina pred vidi, ko on njo, da bi ona delj živela kot on. Navadno mislijo, da bota zakonska bogata, ako na poroke dan dežuje; kteremu pri poroki sveče plamen bolj seka, bode bolj hud; ako sveči mirno, enako gorite, bota v zakonu dolgo in mirno živela; če pa sveči prašite, se bota svajevala; če se razpuščate, se bota v zakonu ločila.

Po zajterku se podajo svatje, ko ste jim svatevci povojake dale, na pot proti cerkvi. Nevesta dobí zdaj od matere blagoslov in zapustí s solznimi očmí dom starišev, kteri tudi jočejo. Spredej skače, pleše in krika kopjaš; za njim grejo godci, za njimi nevesta, ženin, svatovci, dever, starašina in vsi drugi gosti. Godba in streli iz samokresov jih spremljajo. Veselo krikanje doní krog in krog.

(Konec sledí.)

Ozir v stare čase.

Kako so kavo (kofè) nekdaj prepovedovali.

Čudno je, ako dandanašnji beremo ukaz Hildburghausenške vlade od 4. januarja 1768, kteri prepoveduje kavo (kofè) — sedanji vsakdanji živež. Mikavno je čez 88 let brati oni ukaz, ki se takole glasí: 1) Noben meščan, rokodelec, kmet, posel itd. ne smé piti kave, sicer vsakikrat plača 6 mark globe (dnarne kazni); 2. nobeden kdor s kavo kupčuje, ne smé vprihodnje ne žgane ne zmlete kave v svoji štacuni na prodaj imeti, pa tudi sirove čez 2 funta nobenemu prodati, sicer plača 20 tolarjev kazni. 3. Na sejmih se ne smejo mlini za kavo mleti pa tudi sirova kava ne prodajati. 4. Tisti, kterim je kavo piti prepovedano, se morajo v 3 mescih znebiti vse posode za kavo kuhati ali piti, sicer jim bo vzeta. 5. Kerčmarji (oštirji) plačajo 6 mark kazni, če razun popotnikom kakemu drugemu kave dajo ali če jo sami pijó. 6. Kdor s kavo kontrabantuje, plača 20 tolarjev kazni ali pa pride za dve uri na ogerlin (Pranger). 7. Če gospodar daje kave svojim poslom, plača 6 mark; posel, ki jo pije, tudi 6 mark; rokodelski pomočniki in hlapci, ki jo terjajo od svojega gospodarja ali gospodinje ali se proti temu vdinjajo, da se jim kava daje, pridejo za 24 ur v ječo. 8. Kdor se je zadolžil za kavo, ga zavoljo tega dolgá nobeden ne more tožiti. Če kdo kak dolg izterjuje, mora poprej spričati, da za kavo mu dolžnik ni nič dolžen. 9. Od vsacih 6 mark tega kazenskega dnarja prejme ovadnik, ki je tacega zatožil, tretji del; drugo tretjinko prejme vradnik tistega kraja, tretjo tretjino pa sodna gosposka. 10. Ime ovadnika bo zamolčano.

Življenjopisje.

Čertice iz življenja A. Mickievič-a.

Slavni pesnik poljski Adam Mickievič, kterega nenadno smert so nedavnej razglaševali časniki vsih jezikov, se je rodil leta 1798 v Zavsi, novogradskem okrožji maloruske Volinije. Perve nauke je izveršil v Vilni litavskej, kjer se je za učitelja pripravljal. Že o tej dôbi je priobčil pervi plod pesniškega duha svojega: dve knjigi balad in različnih pesem pod naslovom „Grazyna" in „Dziady". Pozneje je bil imenovan profesor v Kovnu litavskem ter je učil ondi slovstvo; ob priliki pak tadanjih politiških homatij so ga sumili, da se je vdeležil neke zakletbe; prognali so ga toraj v notrajno Rusijo. Tam in ob bregovih černega morja bival je Mickievič dalj časa ter milo prepeval nezgodo svojo. Zadobil pa je po tam zloženih pesmih milost tedanjega vojnega upravitelja, kneza Galicin-a, ki ga je vzel leta 1826 v svoje spremništvo.

V Petrogradu je dal Mickievič na svetlo epiški spev: „Konrad Wallenrod" — eno svojih naj glasovitnejih del. Pozneje mu je bilo dovoljeno v inostrane dežele se podati. Potoval je tedaj po Nemškem, Francozkem in po Italii; poslednjič je šel v Pariz, kjer je 4 knjige pesniških dél na svetlo dal. Njegov epiški spev: „Pan Tadeus" živo opisuje življenje naroda poljskega. Od leta 1840 do 1844 je bil učitelj slovanskega slovstva na vseučilišču v Parizu, kjer je pred številnim zborom omikanih poslušavcev razlagal književstvo in zgodovino slovanskih narodov. Ti govori so bili od nekterih slušateljev njegovih zapisani in v natis dani; prestavljeni so bili tudi v nemščino, v kteri so 4 knjige v Lipnici leta 1849 beli dan zagledale. Delo to obsega mnogo zanimivega ne le poljskega, ampak tudi serbskega, českega in ruskega slovstva.

Učiteljstvo slovansko na vseučilišču parižkem je pa nehalo v letu 1844, in Mickievič je od te dôbe živel precej siromahno, dokler ga ni sedanji cesar francozki, Napoleon III. za knjižničarja poterdil v vojno ministerstvo. Preteklo jesen ga je poslal v Carigrad, kakor pravijo, o znanstvenih opravilih. Ondi je slavnega pesnika prijela nemila kolera. Umerl je 28. novembra 1855 v 57. letu dôbe svoje.

Med pesniki poljskega naroda, morebiti celó vsih narodov slovanskih stojí Mickiečevo ime v pervi versti. J. Š.

Novičar iz raznih krajev.

Za tiste vradnike in služabnike, ki so iz večletne privatne službe prestopili v cesarsko, so cesar po sklepu od 17. p. m. dovolíli, da se jim, ako se pred dosluženimi 10 leti v pravi cesarski službi v pokojni stan podajo, izslužbna plača iz milosti smé napol iz cesarske dnarnice, napol pa iz tiste mestne, stanovske ali kake druge kase dopolniti; tako je ravnati tudi pri udovah in sirotah tacih vradnikov. — Po naj visjem cesarskem sklepu od 20. p. m. naj

se nekdanje vojaško poveljstvo v Ljubljani iznova spet začasno ustanoví. — Ministerstvo dnarstva je vsled mnozih vprašanj določilo, da tistemu, kteremu se iz kakoršnega koli vzroka davek odpiše, se imajo tudi priklade na davek odpisati; le od novih hiš, kterim se za določene leta odpušajo davki, ta odpust davka ne velja tudi za priklade. — Nadškof v Milani in patriarh v Benetkah sta nanašaje se na novi konkordat oklicala te dní, da nobene bukve kakoršnega koli zapopadka se ne smejo pred na svetlo dati, preden niso bile predložene škofijstvu in niso cerkvenega dovoljenja dobile, in tudi noben bukvar ne sme imeti na prodaj bukev, ki niso od škofijstva pripušene. — Sedaj še le so natanko znani tisti predlogi, ki jih je poterjene od francozkega cesarja in angležke kraljice iz rok austrijanske vlade nesel unidan grof Esterhazy caru rusovskemu v Petrograd. Ker od njih visí mir ali še huja vojska, je mikavno jih bolj na drobno vediti. Pervi predlog zadeva podonavske knežíi Moldavo in Valahijo in pravi, da rusovska obramba (protektorat) ima tù popolnoma jenjati; te knežíi se boste po željah in potrebah ondašnjega naroda, ki se bo zato vprašal, iznova uredile, pogodniki bojo to uredbo priznali, in sultan, kteremu gré suverena verhovnost, jo bo poterdil; nobena deržava se nima pod kakoršno koli pretvezo vtikati v notrajno gospodarstvo teh knežij, kterima se bojo določile stanovitne meje, ktere si smete omenjene deželi tako zavarovati, da ste varne vsacega napada. V zaméno tistih terdnjav in krajev, ki jih imajo armade zaveznikov v posesti, naj dovoli Rusija prenaredbo svoje meje proti europejski Turčíi; meja ta naj bi se začela od okolice Kotima, bi segla po južno-izhodni kerníci in se končala pri Saličkomu jezeru; to mejo bi občna pogodba dokončno poterdila in odstopljeni kraji bi padli spet v last podonavskim knežijam in turškemu zavetju. Drugi predlog zadeva Donavo. Svobodo Donave in njenih izlivov zaterdijo europejske uredbe, pri kterih se bojo enakomerno vdeležile vse vlade, ki bojo to pogodbo podpisale, brez škode za posebni stan ob bregovih Donave ležečih deržav, kteri stan se bo vredil po pravilih, ki so po dunajskem kongresu za brodovje predpisane. Vsak izmed pogodnikov bo imel pravico na izlivu Donave v černo morje eno ali dvoje lahkih ladij imeti, ktere bojo čule nad tem, da se svoboda Donave nikakor ne žali. Tretji predlog zadeve černo morje. To morje ima vprihodnje odperto biti le kupčijskim ladijam, vojnim ladijam pa ne; zatega voljo ne sme tam nobena morska orožnica biti; za varstvo kupčije vsih narodov se bojo v dotičnih lukah (ladijostajah) černega morja napravile naredbe, dostojne mednarodnemu pravu in starim navadam. Rusovska in turška vlada, ki imate svet okoli morja v svoji posesti, se vzajemno zavežete, da bote le določeno in za službo primorsko potrebno število lahkih ladij na tem morji imele. Ta posebna zaveza med rusovsko in turško vlado mora poprej od vsih druzih pogodnikov poterjena biti in bo pristavek k vesoljni pogodbi tako, da brez njih dovoljenja ne morete ne turška ne rusovska vlada same za-se nič premeniti v nji. Četerti predlog zadeva kristijane na Turškem in pravi, da pravice kristijanov se bojo obravnale brez razžaljenja samostojnosti in dostojnosti turške vlade. Kako naj se verske in politične pravíce kristijanov na Turškem v red denejo, se bojo posvetovale austrijanska, francozka, angležka in turška vlada; rusovska bo po sklepu miru povabljena se vdeležiti teh posvetovanj. Razun teh 4 predlogov si priderže vojskovajoče vlade iz europejskega ozira še posebne pogoje predpisati.“ — Vladni dunajski časnik „Oest. Corr.“ pravi, da je odgovor rusovske vlade na te predloge že prišel iz Petrograda; odgovor je sicer miroljubnega duha, toda v vse skozi in skozi ne dovoli rusovski car. Ker pa spodtikljeji niso bistveni in le bolj formalni — pravi dalje „Oest. Corr.“ — se je še zmiraj nadjati mirne sprave. — Na Rusovskem je sedaj bolj kot pred dvojna stranka živa: plemenitniki starih rodovin in duhovni so za vojsko, plemenitniki nemškega rodú so za mir; celó v rodovini carovi je razcep na dvoje zlo očiten. — V Krimu je ponoči od 26. na 27. dec. pešica Francozov napadla pešico prednjih rusovskih straž; 18 Rusov je padlo, 16 so jih vjeli in pa troje kónj. — Omer-paša se vpravičuje, da ni krív pada Karsa, ampak poveljnika sama, ker sta 19.000 vojakov v terdnjavo potegnila brez ozira, ali bo živeža dosti ali ne; 8000 vojakov bi bilo za bran terdnjave čez in čez dosti. — 11. dan t. m. se je pod predsedništvom cesarja Napoleona začel zbor vsih imenitnih generalov zaveznih vlad, ki se pa posvetuje le v tem, kaj bo zaveznikom storiti, ako bi se utegnila vojska kako drugač razširiti. — Strašni mraz in zameti so bili od 1. do 25. p. m. v Serbii, Bosni in tudi Erdelji; volkovi so po več krajih razsajali, da je bilo joj. — Od leta do leta se množí število romarjev v Jeruzalemu in okolici sv. dežel; zidali bojo tedaj v Jeruzalemu veliko stanovališče za popotne iz milodarov, ki se bojo nabirali po vsih katoljških cerkvah.

Pesem starega Kranjca *).

Kaj doživel sem na sveti?
Bog se usmil', kaj se godi!
Vsak nerodno če živeti,
In pregrehe kraja ni.

Če zmešnjavo oblek pogledam,
Skorej Kranjcev ne poznam;
Vsim podobni so sosedam,
Kranjci biti jih je sram.

Pri tih spakih je vganvati:
Biba leze, biba ní —
Oni Kranjci so imenvati,
Če polž kozel je z rogmí.

Vsak oškomban po soldaško,
Zajc mu striže pod brado,
Hlače nosi po horvaško,
Lah, Francoz je za pestjo.

Zdajne kmetiške dekleta
Kakor žlahtne so gospé,
Vsaka 'z škatlice vzeta,
V zlatu, v židi: to se vé.

Oblačila vse imajo
Iz angležkega blagá,
Vsím domačim slovo dajo,
Kar je ptujga, to veljá.

Barke nam blago nesejo,
Vino, žganje, ljubi vsak,
Že kofè beráči p'jejo,
Kmal bi verglo to me znak!

Vsak čez hude čase toži,
De nikjer ni dnarja vzeť;
Pa si slep sam težo množi,
Potlej z lahko če živeť.

Kar serce je zlezlo v hlače,
U opasico pa vrat,
Glava biti če drugače,
Jela torej se mešat.

Mladi star'ga več ne sluša,
Stari mlad'ga še spoštuj!
Moj Bog! kaj še človek skuša,
Svet pa je čedalje huj'.

„Stara šema tího bodi,
Derži jezik za zobmí,
Al pa te jemal bo zlodi!“
Tak mladina govorí.

Ni ga več možá besede,
Ko bi z lučjo ga iskal,
Namest mož so berze zmede,
Noč'jo vediť, kar je prav.

Delavci le na golfijo
Delajo in na okó,
Kupci imajo odertijo
Za tovaršico zvesto.

Kdor gosposki dim če biti
Začne vero zaničvať,
De ga svet začne hvaliti,
Trapa večnega imenvať.

Ženske naše več ne znajo
Tihe, sramožljive biť,
Vse z jezikom obravnajo,
Zlodja b' znale ž njim krotiť.

Se po dviških šapljih praša,
Proč so prešli že povsod;
C'ganost se za mizo znaša,
Dvištvo šlo za duri v kot.

Silno silno vera peša.
V pregrehih vse tíčí,
Čudno se nam štrena meša,
Voz nam le pod pot letí.

S šibo lakote, bolezni
In z vojsko je Bog svaril,
Nas oteti večnim brezni —
Pa se je zastonj jezil.

O ko b' rajnci spet ož'veli,
Vid'li, kaj je zdaj na sveť,
On' za glavo b' se prijeli,
Naglo si želeľ umreť!

Če tako še dalje pojde,
Sam ne vem kaj bo s ťgá,
Pa saj bo brez moje škode —
Kmalo pojdem iz sveta.

Zapisal Borovčan.

*) Pesem „starega Kranjca“, ktera je bila v 3. tečaji „Novíc“, in potem tudi v 3. zvezku „slovenske gerlice“ natisnjena, sem našel med drugimi starimi pesmi tako zapisano, kakor jo Vam podam, da bi jo še enkrat natisnili. Čigava je, ne vém; precej stara je gotovo. Pis.

Odgovorni vrednik: Dr. Janez Bleiweis. — Natiskar in založnik: Jožef Blaznik.